

משפטים, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאלי

"כלב וגדי שקפצו מראש הגג"

להלכה היהודית דיכוטומיה מובנית ואינהרנטית. היא מהווה ביטוי מעשי ארצי במציאות האנושית של עולם ערכים אלוקי הנובעת כולה מן התובנה הבסיסית של 'עולם חסד יבנה'. האמירה 'כי המשפט לאל קים הוא מבטאת את הרעיון בניסוח מקראי. הבשורה הגדולה של היהדות הינה במתן הכלים וביכולת לדון ולטפל בעניינים פרואייים וארציים במונחים משפטיים ששורשן אלוקיים.

"הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים - משלם נזק שלם" (משנה ב"ק, ב), הינה הלכה המנוסחת באופן קזואיסטי ואפילו מעט 'פורימי', אבל היא מייצגת עיקרון משפטי חשוב – "תחילתו בפשיעה וסופו באונס- חייב". שורשו של העיקרון המשפטי הזה מצוי בערך המוסרי המחייב כל אדם - שמירה על זכויותיו ורכושו של האחר. שורשו של ערך זה מצוי בעומק האמירה המקראית – "ואהבת לרעך כמוך". הניתוח אנליטי/ משפטי. הבסיס, המקור והשורש אלוקיים.

היהדות אינה 'דת' אלא 'אורח חיים'. המושג 'דתי', מודרני באופן יחסי והוא אינו נכון מכל בחינה. זה אינו 'אורח חיים' שיש בו גם ערכי משפט אלא הוא עצמו אינו אלא אוסף של דרכים משפטיות / אלוקיות המסדירות את חיי היהודי בכל רגע נתון. לאחר ה'יקולות והברקים' של מתן תורה בהר סיני מגיעה ה'מנה העיקרית' - 'שור שנח את הפרה', 'כלב וגדי שקפצו מראש הגג' וכל ענייני 'דם שפיר ודם שליה'.

'ירידת האלוקות' בהר סיני כדי לתת לנו את התורה מייצגת את – "הרכנת העולם הנעלם והנסתר על גבי המציאות", ('איש ההלכה', עמ' 47). 'סיני' מחבר עליונים לתחתונים. לא ניתוק, לא התבדלות הרוח מן החומר, והגוף אינו כלאה של הנפש. תפיסה זו באה לידי ביטוי בארגון המערכת המנהלתית המשפטית כהצעת יתרו חותן משה. הדיון המפורט במערכת זו: תכנים, תפקידים והירארכיה הוא הוא הביטוי המעשי הראשון של 'מתן תורה'.

ענפי התיאולוגיה המבוססים על תיאוריה ועל טוהר המחשבה כמעט ואינם מפותחים ביהדות לעומת המערכת המשפטית במובן הכולל שלה. יעיד על כך 'ארון הספרים היהודי' שרובו ככולו הלכתי. ענפים אלו מצויים ברקע של עשרת הדברות אבל אינן תוצאה פרקטית שלהן.

ואף גם זאת יש לזכור ולהתעודד. המערכות השלטוניות 'כהונה ומלכות' קרסו בסופו של יום בשל חדירה של כוחות זרים אליהן. רק לסנהדרין מעולם לא חדרו כוחות כאלה. עובדה זו מבטאת את עליונותה המוסרית על פני המערכות האחרות.

להערות: hazutg@gmail.com